

CZU: 339.137.2:338.439.5

DOI: <https://doi.org/10.53486/icspm2022.25>

INCREASING THE COMPETITIVENESS OF THE AGRICULTURAL PRODUCTION COOPERATIVE THROUGH THE PRISM OF THE VALUE CHAIN

CREȘTEREA COMPETITIVITĂȚII COOPERATIVEI AGRICOLE DE PRODUCȚIE PRIN PRISMA LANȚULUI VALORIC

STOIAN Eugen

Master în științe economice, stoian@ase.md

ASEM, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md.

Abstract. *Agricultural enterprises play an utmost important role in boosting the national economy; they produce and realize its production (agricultural production) on the domestic market as well as they export it to European countries and those in the vicinity. They produce the raw material for the food industry, creating the so-called supply chain.*

This paper argues a need to implement the concept of M. Porter's value chain in domestic enterprises in all production sectors. The value chain is a set of activities for its customers; it combines the activities of a company with its main functional parts. Implementing a well-structured value chain system can lead to significant cost reductions, and can increase sludge productivity, and can increase crop yields in agricultural enterprises. The increase in the competitiveness of domestic enterprises is gradually leading to a harmonious growth of the strong state economy.

Key words: *value chain, agricultural enterprises, industry, supply chain.*

JEL: *Q13, Q15, M11.*

Introducere

Sectorul agricol în orice țară este și va fi sursa principală de furnizare cu materie primă pentru industrie alimentară, dar și o sursă de îngrășăminte biologice pentru fitotehnie. Sectorul zootehnic din Republica Moldova este într-un declin. Numărul de animale, de bovine se reduce anual cu circa 10 mii de capete, din acest motiv rezultă și o scădere a cantității de carne și de lapte. Această scădere afectează industria alimentară, multe fabrici rămân fără materie primă și din acest motiv sunt nevoiți să închidă afacerile. Cantitatea produselor lactate fabricate de către producători autohtoni se reduce, începe să predomină produse importate.

Un lanț valoric este un set de activități pe care o organizație le desfășoară pentru a crea valoare pentru clienții săi. Porter a propus un lanț valoric de uz general pe care companiile îl pot folosi pentru a-și examina toate activitățile și pentru a vedea cum sunt conectate. Modul în care sunt realizate activitățile lanțului valoric determină costurile și afectează profiturile, astfel încât acest instrument vă poate ajuta să înțelegeți sursele de valoare pentru organizație. [2]

Domeniul zootehnic este într-o strânsă legătură cu domeniul agrofitehnic și horticultura. Pentru creșterea animalelor fermierii au nevoie de cantități mari de hrană, hrană acestora fiind plante de nutreț, fânul de lucernă, fânul de trifoi, fânul de borceag și porumb siloz. În afară de aceste fermierii mai au nevoie și de cereale pentru furaj (grâu, orz, ovăz, porumb). O vacă poate consuma zilnic 60-70 kg. de plante de nutreț, din acest motiv fermierul are nevoie să aibă un depozit destul de mare pentru stocarea hranei pentru acestea. În ultimii 10 ani numărul de capete de bovine și ovine este într-o scădere, mulți fermieri consideră domeniul zootehnic foarte costisitor și ne rentabil din motivul că produsele obținute (lapte, carne) sunt comercializate la un preț foarte mic.

În Republica Moldova cele mai multe ferme cu bovine sunt în regiunile nordice și centrale, în regiunea sudică numărul de ferme, dar și a capetelor este mai mic, dar numărul de ovine este mai mare în regiunea sudică față de regiunile centru și nord, această ne-dă dovadă că în regiunea de sud este mai rentabil de crescut ovine. O vacă de rasă cum ar fi Balțată cu negru poate produce în medie 6000 – 7000 litri/an de lapte, această rasă este foarte bună pentru fermieri ce doresc să înființeze o fermă de vaci cu scopul de a obține cantități bune și calitative de lapte.

Conform datelor statistice, observăm că numărul bovinelor este în descreștere, ceea ce presupune că se reduce și volumul de lapte colectat. Reducerea numărului de vite afectează grav industria alimentară, majoritatea fabricilor producătoare de produse lactate sunt nevoite să – și oprească activitatea sa.

Neajunsul de lapte, duce la cea că mai multe produse lactate sunt importate în țară, prin această se reduce piața de desfacere a produselor autohtone. După cum observăm la 01.01.2021 numărul de vite s – a redus cu 14,8 mii de capete, această reducere duce la reducerea și produselor lactate care ar putea fi comercializate pe întreg teritoriul al țării noastre.

Metodologia de cercetare

Studierea căilor de sporire a competitivității cooperativelor agricole este realizată prin cercetarea activității Cooperativa agricolă „Elita – Alexanderfeld” din r. Cahul prin prisma integrării acesteia într-un lanț valoric.

Cooperativa agricolă „Elita – Alexanderfeld” deține și prelucrează 4000 ha, fiind o cooperativă de producție care se ocupă cu creșterea și cultivarea culturilor cerealiere, tehnice, livezi și vii. În cadrul întreprinderii sunt și două ferme, ferma de vite de lapte și de ovine, aici se desfășoară multe lucrări și activități, treptat sunt introduse tehnologiile moderne de creștere și întreținere a animalelor, utilajee moderne și tehnica. La momentul actual CAP „Elita – Alexanderfeld” deține un număr de aproximativ 401 de capete de vite, care produc anual circa 513 tone de lapte. Ferma de vaci de lapte aduce cooperativei un profit bun. Furajul cu care sunt hrănite animalele este produs de către cooperativa, prin această costurile de întreținere a animalelor sunt mai mici față de fermieri care nu dețin loturi de pământ și sunt nevoiți să cumpere furajul. Laptele colectat este comercializat la SRL „JLC”.

Implimentarea lanțului economic în sectorul zootehnic dar și agricol va aduce un beneficiu major acestei ramuri ale economiei naționale. Implimentarea corectă și rațională a unui lanț valoric poate spori productivitatea, reducerea costurilor de întreținere, de fabricare. Folosirea rațională a resurselor umane și a celorlalte resurse de care dispune cooperativa. Implementând lanțul valoric și trecerea la o economie circulară în cooperativa „Elita – Alexanderfeld” poate spori eficiența și productivitatea efectuării lucrărilor, reduce costurile creșterii culturilor și creșterea animalelor.

Esența implementării lanțurilor valorice în condițiile economiei circulare

Lanțul valoric unește activitățile unei întreprinderi cu părțile sale funcționale principale și încearcă să facă o evaluare a contribuțiilor pe care fiecare parte le aduce la valoarea adăugată totală (marjă = diferența dintre valoarea totală și costul indus de desfășurarea activităților generatoare de valoare) a organizației. Lanțul valoric este asociat cu numele lui Michael Porter, el a fost primul

care a sugerat aplicarea sa în analiza strategică. În acest context, Porter a propus analiza valorii adăugate de fiecare componentă a firmei, respectiv a contribuției pe care o aduce la avantajul concurențial de care beneficiază întreaga organizație, companie. Într-o întreprindere cu mai multe sfere de activitate analiza trebuie efectuată la nivelul grupurilor de produse. [3]

Analiza lanțului valorii oferă posibilitatea întreprinderilor să identifice și să înțeleagă operațiunile care creează valoare. O companie obține profituri peste nivelul mediu când valoarea rezultată este mai mare decât costurile necesare obținerii acestei valori. Analiza activităților permite evidențierea domeniilor în care aceasta are potențialul de a crea valoare. [1]

În loc să se concentreze pe departamente sau tipuri de costuri contabile, *lanțul valoric* a lui Porter se concentrează pe sisteme, și module în care intrările sunt transformate în rezultatele achiziționate de consumatori. Folosind acest punct de vedere, Porter a descris un lanț de activități comune tuturor întreprinderilor și le-a împărțit în activități primare și de asistență, așa cum putem observa în figură 1.1. [4]

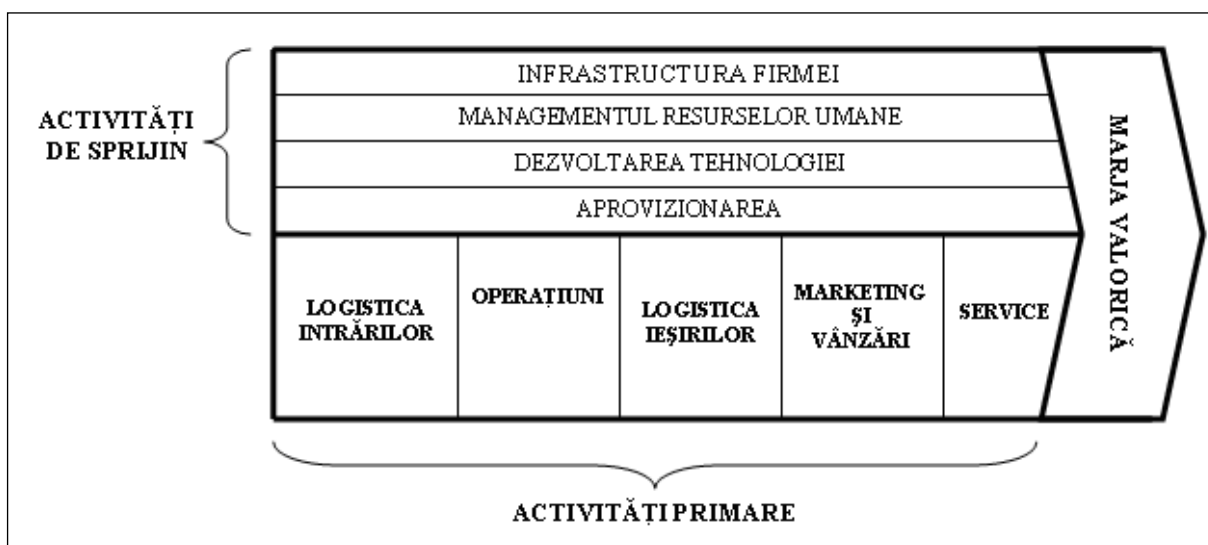

Figura 1.1. Lanțul generic al valorii

Sursa: [4]

Pentru implimentarea economiei circulare într-o întreprindere este nevoie ca toate activitățile desfășurate în cadrul acesteia să fie cu un impact minim asupra mediului. Pentru a fi la curent cu acestea este nevoie de efectuat audit (verificări) ecologic pentru tehnologii existente dar și pentru cele care vor fi implementate în curînd. De acest audit ecologic depinde și calitatea producție obținute, impactul minim asupra mediului dar și asupra personalului, lucrătorilor. Este o mare nevoie de redus poluarea mediului, știind că agricultura este o ramură care în baza activității sale poate duce la poluarea naturii este nevoie ca în cadrul cooperativei dar și a altor întreprinderi agricole să fie implimentată o echipă care se va ocupa cu problema ce ține de ecologie. Efectuînd expertiza ecologică putem vedea neajunsurile întreprinderii în desfășurarea activității sale, în fiecare veriga a acesteia trebuie să fie efectuată expertiza ecologică. Însuși tehnica și utilaje pot devini surse de poluare a mediului, prin scurgire a uleiului sau a combustibilului, cantități mari de pesticide și îngrășăminte chimice într-un fel pot devini surse de poluare. Persoană care va fi responsabilă de efectuarea expertizei ecologice va fi preocupată cu analiza procentuală de poluare a mediului (solului, aerului, apelor). Avînd în cadrul cooperativei ferma de ovine și bovine, gunoiul de grajd este o sursă de îngrășare a terenurilor arabile, acesta este utilizat ca un îngrășămînt organic natural, folosind acestea îngrășăminte cooperativa economisește la procurarea îngrășămintelor chimice, reduce impactul negativ asupra mediului ambiant.

Dezvoltarea *lanțului valoric* până la obținerea produsului finit, este una din principalele sarcini pe care trebuie să pună întreprinderea pentru a obține producția de calitate înaltă. Pentru a obține un produs noi avem nevoie de implimentarea unui *lanț valoric* în cadrul întreprinderii, cooperativei, sau modificare acestuia dacă el deja existent.

Rezultatele cercetării și discuții

În cadrul cooperativei agricole de producție sunt 4000 hectare de teren și ferme de bovine și ovine. Furajul, hrana pentru animale sunt cultivate în cadrul cooperativei, cu acest furaj animale din cadrul fermei sunt hrănite pe parcursul unui an întreg. Produsele obținute și anume lapte colectat este livrat către SA „JLC” unde acesta este prelucrat și se produ diferite produse lactate. Gunoiul de grajd este folosit ca îngrășămine natural, biocompost, pentru îngrășarea solului. Conform datelor oferite de CAP „Elita-Alexanderfeld”, constatăm că domeniul zootehnic nu aduce profit, generând doar rezultat financiar negativ.

CAP „Elita – Alexanderfeld” se ocupă cu creșterea culturilor cerealiere, culturi mari, livezi, vii dar și creșterea plantelor de nutreț. Cooperativa agricolă se ocupă și cu creșterea bovinelor și ovinelor. Ferme de bovine și ovine au fost înființate odată cu înființarea cooperativei. Numărul de capete a animalelor se reduce de la an la an și în cooperativa agricolă, acesta devine puțin rentabil, nu aduce profit.

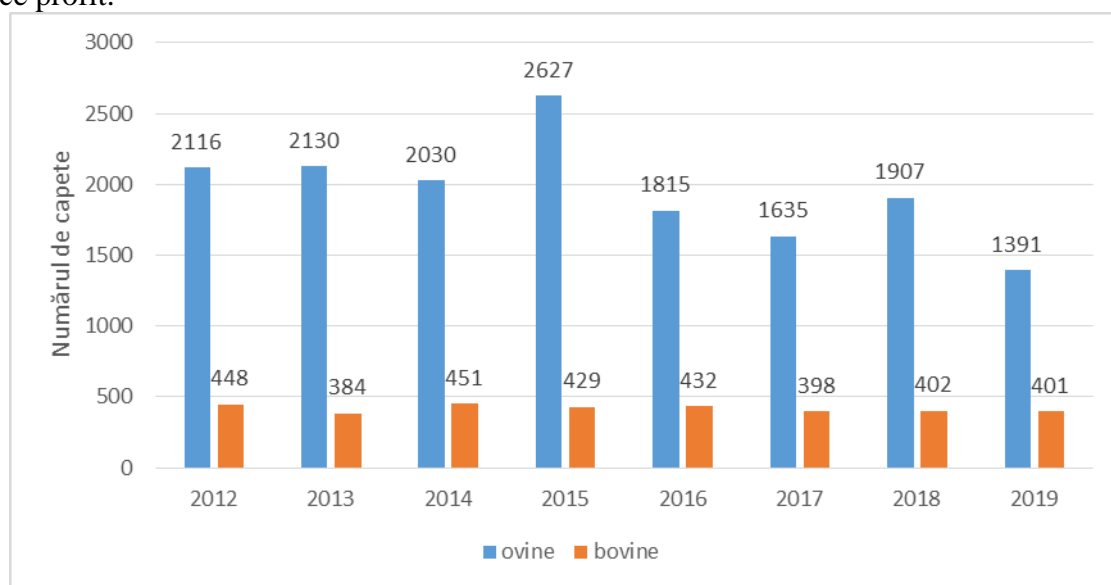

Figura 2. Numărul de capete de bovine/ovine

Sursa: elaborat de autor în baza datelor oferite de CAP „Elita – Alexanderfeld”

Conform figurei 2, observăm că numărul de animale la ferme este în scădere. Anii nefavorabili, secetoși duc la reducerea numărului de capete, plante de nutreț, hrana este mai puțină, costul de întreținere a acestora se mărește, veniturile obținute nu pot acoperi cheltuieli și din acest motiv fermieri sunt nevoiți să reducă din numărul de animale.

În cooperativa agricolă „Alexanderfeld” numărul de animale se reduce din motivul prețurilor mici la carne și la lapte, o problemă constatată pe întreg domeniul.

Datele din tabelul 1 dezvăluie că productivitatea laptelui, dar și a cărnii variază de la an la an. Productivitatea laptelui dar și a cărnii se reduce din motivul reducerii numărului de bovine, sunt sacrificate și realizate mai puține bovine din motivul prețului mic la carne.

Tabelul 1. Productivitatea la fermă de vaci pe perioada anilor 2012 – 2019

Indicatori	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
lapte (t/an)	668,2	585,4	593,2	664,6	674,4	555,1	518,2	513,5
carne (t/an)	22,1	34,9	31,3	42,9	42,4	35,2	32,1	34,4

Sursa: realizat de autor în baza datelor oferite de CAP „Elita – Alexanderfeld”

În figura 3, observăm că cea mai mare cantitate de lapte a fost obținută în anul 2016, o cantitate de 674,4 tone de lapte au fost obținute, în afară de acest an au fost obținute cantități destul de bune și în anii 2012 (668,2 t/an), 2015 (664,6 t/an), acești trei ani au cele mai mari indicatori de productivitate a laptelui. Începând cu anul 2017 cantitatea laptelui obținut se reduce, anul 2019 este un an în care au fost obținute 513,5 tone de lapte având un număr de vite(401) mai mare comparativ

cu anul 2017 (398), în anul 2017 au fost obținute 555,1 tone de lapte. Observăm că având un număr mai mic de vite, cantitatea de lapte obținut este destul de bună. Ar fi mai bine dacă în loc de reducerea numărului efectiv de vite cooperativa să investească în acestea, să cumpere și să înceapă a mări numărul de vite pentru a crește cantitatea de lapte, carne care poate fi comercializată de către această.

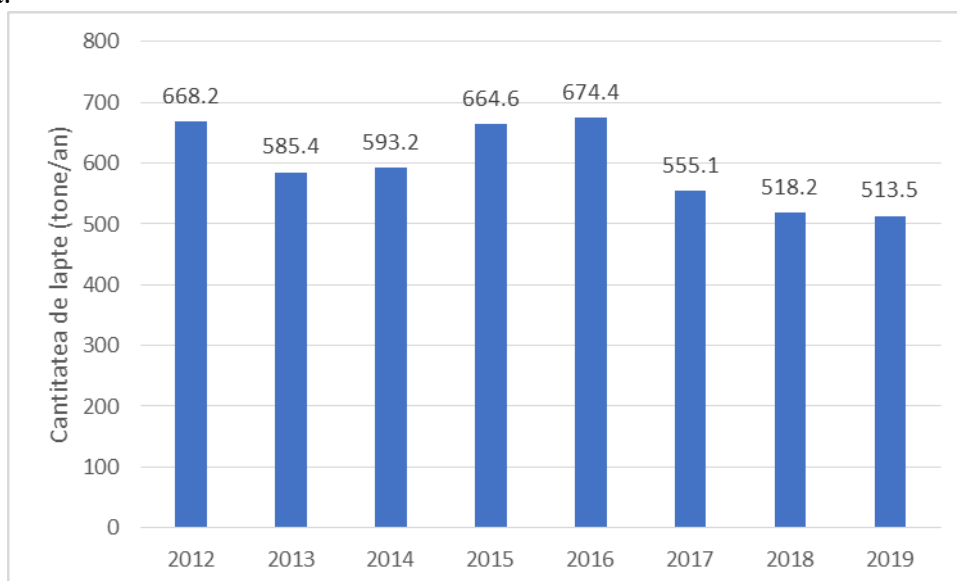

Figura. 3. Productivitatea laptelui pe perioada anilor 2012 – 2019

Sursa: elaborat de autor în baza datelor oferite de CAP „Elita – Alexanderfeld”

Conform figurii 4, constatăm că productivitatea cărnii variază, această se reduce dar și crește de la an la an. Aceste variații sunt provocate de prețul la carne, prețul variază, acesta depinde de numărul de bovine sacrificate și comercializate, cu cât numărul de bovinelor sacrificate este mai mari prețul a unui cental de carne este scăzut. Conform acestei figuri observăm că în anul 2015 au fost comercializate 42,9 tone de carne. În anul 2019 cantitatea de carne care este destinată spre comercializare s-a mărit cu aproximativ 2,3 tone comparativ cu anul 2018, în care au fost comercializate doar 32,1 tone de carne.

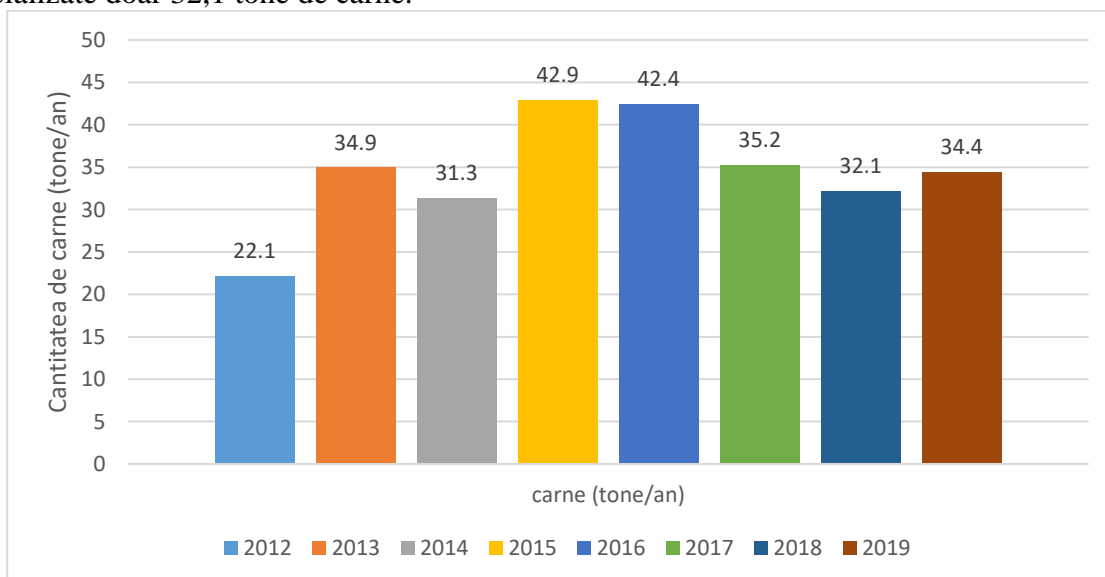

Figura. 4. Productivitatea cărnii de vite pe anii 2012 – 2019

Sursa: elaborat de autor în baza datelor oferite de CAP „Elita – Alexanderfeld”

Datele tabelului 2 dezvăluie că producerea cărnii generează doar pierderi, pe când producerea laptelui generează profit cu o evoluție neuniformă, ținând cont că producerea cărnii este o activitate secundară, care reiese din sacrificarea animalelor ce nu mai pot furniza lapte, constatăm

că activitatea secundară generează o pierdere care prevalează cu mult rezultatul pozitiv al activității de bază, diminuând semnificativ din eficiența fermei de bovine.

Tabelul 2. Productivitatea fermei de bovine pe perioada anilor 2012 – 2019

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Venituri din vânzări (V)								
carne (mii lei)	324	746	337,6	580	520,3	559,5	571,3	553,7
lapte (mii lei)	2532	2451	2744,5	3096	3430,5	2770,7	2574,3	2770,3
Costurile de producție (C)								
carne (mii lei)	591	1649	676,4	2045	1539,8	1431,6	1788,8	1690,3
lapte (mii lei)	2023	2200	2292,9	2413	3120,4	2503	2435	2510,7
Profituri obținute (V-C)								
carne (mii lei)	-287	-903	-338,8	-1465	-1019,5	-827,1	-1215,5	-1136,6
lapte (mii lei)	559	251	451,6	683	310,1	267,7	139,3	259,6

Sursa: elaborat de autor în baza datelor oferite de CAP „Elita – Alexanderfeld”

Datele tabelului 3 relevă rezultatele cercetării profitabilității fermei de ovine, astfel, constatăm că doar activitatea de producere a lânii de oi este profitabilă.

Tabelul 3. Productivitatea fermei de ovine pe perioada anilor 2012 – 2019

Indicatori	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Venituri din vânzări (V)								
Carne (mii lei)	684	957	1131,5	159,1	745,9	513,3	129,8	124,3
Lână (mii lei)	-	53	126,7	80,9	76,1	48,3	46,7	34,5
Piei (mii lei)	19	16	5,2	1,7	7,7	-	1,3	0,9
produse lactate (mii lei)	167	167	212,4	167,6	72,3	190,5	69,2	184,4
Costurile de producție (C)								
Carne (mii lei)	867	1303	1089,5	425	2062,6	691,4	487,3	497,2
Lână (mii lei)	-	31	97	58,5	65,9	47,7	45,4	32,4
Piei (mii lei)	12	7	3,5	2,6	9,4	-	1,4	1,2
produse lactate (mii lei)	154	153	130,9	63,3	84,1	165,8	69,2	153,2
Profituri obținute (V-C)								
Indicatori	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Carne (mii lei)	-183	-346	42	-265,9	-1316,7	-178,1	-357,5	-372,9
Lână (mii lei)	1	22	29,7	22,4	10,2	0,6	1,3	2,1
Piei (mii lei)	7	9	1,7	-0,9	-1,7	-	-0,1	-0,3
produse lactate (mii lei)	13	14	81,5	104,3	-11,8	24,7	-	31,2

Sursa: elaborat de autor în baza datelor oferite de CAP „Elita – Alexanderfeld”

Ca și în cazul fermei de bovine la ferma de ovine creșterea animalelor pentru sacrificarea acestora nu este rentabilă. Produse lactate care se produc din laptele de ovine și caprine la comercializarea acestora aduc venituri destul de bune, dar totuși acestea nu acoperă pierderi legate de comercializarea cărnii dar și a produselor secundare (piei, lână). Cele mai mari pierderi sunt legate de comercializarea cărnii, costurile de întreținere sunt mai mari decât veniturile ce se obțin.

Din motivul că ferma de ovine nu aduce venituri, numărul de capete de ovine se reduce cu scopul de a reduce costurile de întreținere a acestora.

Concluzii

Crearea lanțurilor valorice alimentare durabile pot oferi milioane de gospodării sărace din țările din întreaga lume, dar și gospodăriilor din țara noastră o modalitate de dezvoltare a unei căi durabile de ieșire din sărăcie. Lanțurile valorice alimentare sunt sisteme complexe. Motivele reale pentru eficiența lor scăzută, pe care le putem observa, nu sunt întotdeauna la suprafață. Întreruperea ciclului vicios al sărăciei de obicei necesită ca tot odată să fie abordate o multitudine de probleme în același timp. La rândul său, acest lucru necesită o colaborare între diferiți actori din lanțul valoric, inclusiv fermieri, agroindustrii, guverne și societatea civilă. Provocarea este agravată de necesitatea de a se asigura că orice îmbunătățire a lanțurilor valorice este durabilă din punct de vedere social, economic și ecologic. Rezultatul ar trebui să fie pozitiv, pentru că economia, oamenii și planeta să fie în câștig.

Datorită faptului că în baza cooperativei CAP „Elita – Alexanderfeld” există un așa număr mare de bovine cantitatea gunoiului de grajd crește cu creșterea numărului de capete, prin faptul că crește cantitatea gunoiului de grajd se reduc cheltuieli ce țin de procurarea îngrășămintelor chimici, organici. În cadrul întreprinderii se observă o trecere lentă spre o agricultură ecologică, folosirea îngrășămintelor, fertilizanților organici care pot fi produse de către întreprinderea pot spori considerabil calitatea producției dar și cantitatea acestora. Fertilizanzii organici ca și cele lalte produse pot fi comercializate de cooperativa agricolă. Prin creșterea numărului de vaci se va crește productivitatea laptelui, cantitatea acestuia, cheltuieli suplimentare care vor apărea din motivul creșterii numărului de bovine pot fi acoperite prin faptul că gunoiul de grajd este folosit ca fertilizant bun pentru sol, și poate fi comercializat la întreprinderi mai mici. Biocompost este un fertilizant foarte bun cu proprietăți benefice pentru sol. Majoritatea fermierilor din țările europene colaborează cu ferme mari de bovine pentru a putea obține de la acestea gunoiul de grajd pentru transformarea acestuia în biocompost.

Creșterea numărului de bovine înseamnă nu numai creșterea cantității de lapte dar și a cărnii, pot fi sacrificate mai multe bovine și veniturile de la comercializarea cărnii tot vor crește, va crește și numărul de personal care activează în cadrul fermei. Datorită faptului că de la creșterea numărului de bovine crește și cantitate de lapte care poate fi obținut, apare posibilitatea de a lărgi piața de desfacere a laptelui.

În industria alimentară și anume la fabricarea produselor lactate este nevoie de materie primă suficientă și de o calitate înaltă. Dar pentru ca produsele lactate să fie produse este nevoie de un furnizor, acesta este prima veriga a lanțului valoric. Fabrica care produce lactate este a doua veriga a lanțului valoric. Magazine, supermarketuri sunt a treia veriga a lanțului valoric, în acestea sunt comercializate produse fabricate în cadrul Fabricilor de Brânzeturi. În cele din urmă avem clientul, a patra verigă și destinația finală a lanțului valoric. O verigă fără alta nu poate exista.

Referințe:

1. Bratianu, C. Management strategic. Curs învățământ la distanță. București, 2000
2. Murray M, Skene K, Haynes K. The Circular Economy: An Interdisciplinary Exploration of the Concept and Application in a Global Context. *Journal of Business Ethics* 2015; 140: 3: 369–380.
3. Preston F. A Global Redesign? Shaping the circular economy. *Energy, Environment and Resource Governance* 2012; 02.
4. Porter Michael E., *Avantajul concurențial. Manual de supraviețuire și creștere a firmelor în condițiile economiei de piață*. Ed. TEORA, București, 2001, p. 46
https://www.mindtools.com/pages/article/newSTR_66.htm